HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

10 septembrie 2009 *

În cauza C-199/08,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Oberster Gerichtshof (Austria), prin decizia din 23 aprilie 2008, primită de Curte la 15 mai 2008, în procedura

Erhard Eschig

împotriva

UNIQA Sachversicherung AG,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul C. W. A. Timmermans, președinte de cameră, domnii J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris și doamna C. Toader (raportor), judecători,

* Limba de procedură: germana.

avocat general: doamna V. Trstenjak,
grefier: domnul K. Malacek, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 11 martie 2009,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru M. Eschig, de E. Salpius, Rechtsanwalt;

— pentru UNIQA Sachversicherung AG, de M. Paar, Rechtsanwalt;

— pentru guvernul austriac, de doamna C. Pesendorfer și de domnul J. Bauer, în calitate de agenți;

— pentru guvernul ceh, de domnul M. Smolek, în calitate de agent;

— pentru Comisia Comunităților Europene, de doamna N. Yerrell și de domnul G. Braun, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 mai 2009,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 4 alineatul (1) din Directiva 87/344/CEE a Consiliului din 22 iunie 1987 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind asigurarea de protecție juridică (JO L 185, p. 77, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 186).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Eschig, pe de o parte, și compania de asigurări UNIQA Sachversicherung AG (denumită în continuare „UNIQA"), pe de altă parte, referitor la acoperirea unor onorarii de avocat și la validitatea unei clauze conținute în condițiile generale de asigurare de protecție juridică în temeiul căreia asigurătorul, atunci când interesele mai multor asigurați sunt îndreptate împotriva acelorași părți adverse și sunt întemeiate pe o cauză identică sau similară, are dreptul să își limiteze prestația la desfășurarea unui proces „pilot" sau, dacă este cazul, la acțiuni colective sau la alte forme colective de apărare prin intermediul reprezentanților legali aleși de acesta.

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

3 Al unsprezecelea și al doisprezecelea considerent ale Directivei 87/344 au următorul conținut:

„întrucât interesul persoanei cu asigurare de protecție juridică impune ca aceasta să poată să își aleagă un avocat sau o altă persoană cu calificări corespunzătoare în conformitate cu legislația națională, în cadrul oricărei proceduri judiciare sau administrative și ori de câte ori apare un conflict de interese;

întrucât este necesar ca statele membre să aibă posibilitatea de a exonera întreprinderile de asigurare de obligația de a lăsa asiguratului libertatea de a alege avocatul, în cazul în care asigurarea de protecție juridică se limitează la cazurile legate de utilizarea vehiculelor rutiere pe teritoriul lor și în care sunt îndeplinite alte condiții restrictive."

4 Articolul 3 din Directiva 87/344 prevede:

„(1) Garanția de protecție juridică trebuie să facă obiectul unui contract separat de cel întocmit pentru alte clase de asigurare sau al unui capitol separat al unei polițe unice, în care se precizează natura garanției de protecție juridică și, la cererea expresă a unui stat membru, valoarea primei corespunzătoare.

(2) Orice stat membru adoptă măsurile necesare pentru a se asigura că întreprinderile de asigurare cu sediul pe teritoriul său adoptă, în conformitate cu opțiunea impusă de statul membru sau la alegerea proprie, în cazul în care statul membru convine astfel, cel puțin una dintre următoarele soluții, care sunt alternative:

(a) întreprinderea de asigurare trebuie să se asigure că niciun membru al personalului care se ocupă cu gestionarea cererilor de despăgubire privind clasa de asigurare de protecție juridică sau cu consultanța juridică în legătură cu această gestionare nu desfășoară în paralel o activitate similară:

— în cazul în care întreprinderea de asigurări este de tip mixt, pentru o altă clasă de asigurare practicată de aceasta,

— indiferent dacă întreprinderea de asigurări este mixtă sau specializată, într-o altă întreprindere care are legături financiare, comerciale sau administrative cu prima întreprindere și care încheie una sau mai multe din celelalte clase de asigurare menționate de Directiva 73/239/CEE;

(b) întreprinderea de asigurare trebuie să încredințeze administrarea cererilor de despăgubire în legătură cu asigurarea de protecție juridică unei întreprinderi distincte din punct de vedere juridic. Întreprinderea respectivă trebuie să fie menționată în contractul sau capitolul separat descris la alineatul (1). În cazul în care întreprinderea de asigurare distinctă din punct de vedere juridic are legături cu o întreprindere care efectuează una sau mai multe din celelalte clase de asigurare descrise la punctul A din anexa la Directiva 73/239/CEE, membrii personalului acestei întreprinderi care gestionează cererile de despăgubire sau care oferă consultanță juridică în legătură cu această gestionare nu pot desfășura în paralel aceeași activitate sau una similară la cealaltă întreprindere. În plus, statele membre pot impune aceleași cerințe membrilor organelor de conducere;

(c) întreprinderea de asigurare acordă asiguratului, în cadrul contractului, dreptul de a încredința apărarea intereselor sale, din momentul în care are dreptul de a adresa

cereri de despăgubire asigurătorului său în temeiul poliței, unui avocat ales de el însuși sau, în măsura în care legislația internă o permite, oricărei alte persoane cu calificările corespunzătoare.

(3) Indiferent de soluția adoptată, interesul persoanelor cu asigurare de protecție juridică este considerat garantat într-o modalitate echivalentă, în conformitate cu prezenta directivă."

5 Articolul 4 din Directiva 87/344 este redactat după cum urmează:

„(1) Orice contract de asigurare de protecție juridică recunoaște în mod explicit că:

(a) în cazul în care se face apel la un avocat sau la orice altă persoană cu calificare corespunzătoare potrivit legislației interne, pentru a apăra, reprezenta sau servi interesele persoanei asigurate în orice procedură judiciară sau administrativă, persoana asigurată are libertatea de a alege;

(b) persoana asigurată are libertatea să aleagă un avocat sau, în cazul în care preferă în mod expres și în măsura în care o permite legislația internă, orice altă persoană cu calificările corespunzătoare, pentru a-i servi interesele ori de câte ori survine un conflict de interese.

(2) Prin avocat se înțelege orice persoană care are dreptul să desfășoare activități profesionale sub una din denumirile prevăzute în Directiva 77/249/CEE a Consiliului din 22 martie 1977, pentru a facilita exercitarea efectivă de către avocați a libertății de a presta servicii."

6 Articolul 5 din Directiva 87/344 prevede:

„(1) Fiecare stat membru poate excepta asigurarea de protecție juridică de la aplicarea articolului 4 alineatul (1), în cazul în care sunt întrunite următoarele condiții:

(a) asigurarea se limitează la cazurile care apar în urma utilizării vehiculelor rutiere pe teritoriul statului membru în cauză;

(b) asigurarea privește un contract de acordare de asistență în caz de accident sau defecțiune a unui vehicul rutier;

(c) nici asigurătorul de protecție juridică, nici asigurătorul de asistență nu acoperă orice fel de răspundere;

(d) se adoptă măsuri corespunzătoare, astfel încât consultanța juridică și reprezentarea fiecărei părți într-un litigiu să se facă prin avocați total independenți, în cazul în care aceste părți sunt asigurate pentru protecție juridică de către același asigurător.

(2) Exceptarea acordată de un stat membru unei întreprinderi de asigurare, în conformitate cu alineatul (1), nu afectează aplicarea articolului 3 alineatul (2).”

7 Articolul 6 din Directiva 87/344 prevede:

„Statele membre adoptă toate măsurile necesare astfel încât, fără a aduce atingere oricărei căi de atac prevăzute de legislația internă, să prevadă o procedură de arbitraj sau o altă procedură ce oferă garanții comparabile de obiectivitate, pentru a decide, în cazul unor divergențe de opinie între asigurător și persoana cu asigurare de protecție juridică, asupra soluționării litigiului.

Contractul de asigurare trebuie să menționeze dreptul asiguratului de a recurge la o astfel de procedură."

8 Articolul 7 din Directiva 87/344 are următorul cuprins:

„Ori de câte ori apare un conflict de interese sau un dezacord asupra rezolvării unui litigiu, asigurătorul de protecție juridică sau, după caz, biroul de soluționare a cererilor de despăgubire, trebuie să informeze asiguratul cu privire la:

— dreptul menționat la articolul 4,

— posibilitatea de a recurge la procedura menționată la articolul 6."

Reglementarea națională

9 Dreptul persoanei cu asigurare de protecție juridică de a-și alege reprezentantul este prevăzut la articolul 158k din legea austriacă din 2 decembrie 1958, astfel cum a fost modificată prin Legea din 11 februarie 1993 privind contractele de asigurări (Versicherungsvertragsgesetz, denumită în continuare „VersVG"), adoptată în vederea transpunerii articolului 4 din Directiva 87/344.

10 Articolul 158k din VersVG prevede:

„1. Asiguratul are dreptul să aleagă în mod liber o persoană care are calificarea profesională corespunzătoare reprezentării părților pentru a-l reprezenta în orice procedură judiciară sau administrativă. În plus, asiguratul poate alege în mod liber un avocat pentru a-i apăra interesele legale în cazul existenței unui conflict de interese cu asigurătorul.

2. În contractul de asigurare se poate prevedea că asiguratul nu poate alege să fie reprezentat într-o procedură judiciară sau administrativă decât de persoanele care au calificarea profesională corespunzătoare reprezentării părților cu cabinetul la locul instanței sau autorității administrative competente să soluționeze procedura respectivă în primă instanță. În cazul în care în acea localitate nu își au cabinetele cel puțin patru asemenea persoane, dreptul de alegere se extinde la persoanele din circumscripția acestei instanțe de prim grad în care se situează autoritatea vizată.

3. Asiguratul trebuie să fie informat cu privire la dreptul de care beneficiază în temeiul alineatului 1 prima teză atunci când solicită punerea la dispoziție a unui reprezentant pentru o procedură administrativă sau judiciară; asiguratul trebuie să fie informat cu privire la dreptul de care beneficiază în temeiul alineatului 1 a doua teză atunci când intervine un conflict de interese. Dacă asigurătorul a încredințat gestionarea cererilor de despăgubire unei alte întreprinderi, obligația de informare revine acestei întreprinderi."

Acțiunea principală și întrebările preliminare

11 Domnul Eschig, resortisant austriac, a încheiat cu UNIQA un contrat de asigurare de protecție juridică, în care s-a convenit aplicarea condițiilor generale de asigurare de protecție juridică („Allgemeine Bedingungen für die Rechtsschutz Versicherung", denumite în continuare „ARB 1995").

12 În temeiul articolului 6.7.3 din ARB 1995:

„În cazul în care mai mulți asigurați beneficiază de asigurare de protecție juridică pentru apărarea intereselor lor legale în temeiul unuia sau al mai multor contracte de asigurare, iar ca urmare a unei cauze identice sau similare, interesele acestora sunt îndreptate împotriva aceleiași/acelorași părți adverse, asigurătorul are dreptul să își limiteze prestația, într-o primă fază, la apărarea extrajudiciară a intereselor legale ale asiguraților și la desfășurarea proceselor «pilot» necesare prin intermediul unor reprezentanți legali aleși de asigurător.

Dacă sau din momentul în care asiguraților nu sunt protejați în mod suficient prin aceste măsuri împotriva pierderii drepturilor lor, în special în cazul unei prescripții extinctive iminente, asigurătorul suportă în plus cheltuielile aferente acțiunilor colective sau altor forme colective de apărare judiciară sau extrajudiciară a intereselor persoanelor prin intermediul reprezentanților legali aleși de asigurător."

13 Domnul Eschig, precum și mai multe mii de alți investitori, dintre care o parte era asigurată de protecție juridică la UNIQA, au investit bani la societățile de investiții AMIS Financial Consulting AG și AMIS Asset Management Investment Services AS, care ulterior au intrat în stare de insolvență.

14 Drept urmare, domnul Eschig a însărcinat societatea de avocați Salpius Rechtsanwalts GmbH să îl reprezinte în mai multe proceduri printre care și acelea privind falimentul societăților menționate și urmărirea penală a organelor de conducere ale acestora, precum și într-o procedură îndreptată împotriva Republicii Austria pentru omisiuni în supravegherea pieței financiare.

15 Domnul Eschig a solicitat societății UNIQA să îi confirme că activitățile trecute și viitoare ale avocaților aleși de el erau acoperite de asigurarea de protecție juridică.

16 UNIQA a respins cererea întemeindu-se pe dispozițiile articolului 6.7.3 din ARB 1995.

17 Domnul Eschig a sesizat Landesgericht Salzburg cu o acțiune prin care a solicitat să se constate, în primul rând, că UNIQA este obligată să suporte cheltuielile legate de activitatea avocaților săi în procedurile trecute și viitoare și, în al doilea rând, că articolul 6.7.3 din ARB 1995 este nul și, prin urmare, nu face parte din contractul de asigurare de protecție juridică.

18 Această instanță a respins acțiunea, subliniind că articolul 6.7.3 din ARB 1995 nu încalcă dispozițiile articolului 158k din VersVG, interpretat în lumina articolului 4 alineatul (1) din Directiva 87/344, ci, dimpotrivă, îl completează și prevede o soluție pentru cazurile unor prejudicii colective.

19 Domnul Eschig a introdus apel împotriva acestei hotărâri, care a fost respins de Oberlandesgericht Linz. Instanța de apel a constatat în special că limitarea prevăzută la articolul 6.7.3 din ARB 1995 este conformă cu Directiva 87/344.

20 Sesizat cu un recurs declarat împotriva acestei din urmă hotărâri, Oberster Gerichsthof ridică problema interpretării articolului 4 din Directiva 87/344.

21 Pe de o parte, instanța de trimitere constată că interpretarea literală a articolului 4 din această directivă și faptul că articolul 5 din aceasta prevede o singură excepție de la principiul libertății de alegere a unui reprezentant pledează în favoarea domnului Eschig.

22 Pe de altă parte, în opinia instanței menționate, o interpretare teleologică a articolului 4 scoate în evidență mai multe motive pentru ca asigurătorul să aibă dreptul de a alege un reprezentant legal în numele asiguraților atunci când un număr mare dintre aceștia sunt prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment.

23 Astfel, întrucât costul unei acțiuni colective este în mod considerabil mai mic decât acela al mai multor acțiuni individuale, ar exista riscul ca întreprinderile de asigurare să nu accepte să acopere prejudiciile colective decât cu condiția de a putea să desemneze ele însele reprezentantul legal al tuturor asiguraților.

24 În plus, articolul 6.7.3 din ARB 1995 ar fi complementar principiului libertății de alegere a unui reprezentant consacrat prin Directiva 87/344.

25 Instanța de trimitere ridică de asemenea problema criteriilor adecvate de definire a noțiunii de prejudiciu colectiv. În opinia acesteia, o clauză care dă asigurătorului dreptul de a alege reprezentantul legal atunci când sunt implicați „mai mulți asigurați" ar părea să fie contrară obiectivelor și condițiilor Directivei 87/344.

26 În aceste condiții, Oberster Gerichtshof a decis să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 4 alineatul (1) din Directiva 87/344 […] trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei clauze cuprinse în condițiile generale de asigurare ale unui asigurător de protecție juridică, în temeiul căreia asigurătorul este abilitat să aleagă un reprezentant legal în cazul producerii riscurilor asigurate în care un număr mare de asigurați este prejudiciat ca urmare a aceluiași eveniment (de exemplu, insolvența unei întreprinderi de servicii de investiții în domeniul valorilor mobiliare) și prin care, în consecință, se limitează dreptul asiguratului individual de a-și alege liber un avocat (așa-numita clauză a «prejudiciului colectiv»)?

2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare: în ce condiții există un «prejudiciu colectiv» care, în sensul (sau mai degrabă în completarea) directivei menționate, permite să se acorde asigurătorului, iar nu asiguratului, dreptul de a alege reprezentantul legal?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

27 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 trebuie să fie interpretat în sensul că asigurătorul de protecție juridică poate să își rezerve dreptul de alege el însuși, în cazul în care un număr mare de asigurați sunt prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment, reprezentantul legal al tuturor asiguraților în cauză.

Observațiile prezentate Curții

28 Domnul Eschig, precum și guvernele austriac și ceh consideră că articolul 4 alineatul (1) litera (a) din această directivă trebuie să fie interpretat în sensul că se opune unei interpretări a reglementării naționale potrivit căreia asigurătorul poate să își rezerve dreptul de a alege reprezentantul atunci când mai mulți asigurați sunt prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment.

29 Articolul 4 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată ar avea o aplicabilitate generală și ar prevedea o garanție specială în favoarea persoanelor cu asigurare de protecție juridică, fără legătură cu prevenirea sau eliminarea conflictelor de interese. Prin urmare, o limitare de natură teleologică sau întemeiată pe interesele financiare ale asigurătorilor, precum cea în discuție în acțiunea principală, ar fi inadmisibilă.

30 UNIQA și Comisia Comunităților Europene susțin opinia contrară.

31 Acestea consideră, în esență, că articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 nu conferă asiguratului care deține o asigurare de protecție juridică un drept autonom de a-și alege în mod liber reprezentantul. Prin urmare, acest drept ar putea să fie limitat în special atunci când un număr mare de asigurați sunt prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment. Acestea își întemeiază argumentele pe obiectivul și pe contextul Directivei 87/344, precum și pe articolul 4 alineatul (1) litera (a) coroborat cu articolul 3 alineatul (2) și cu articolul 5 din această directivă, interpretate în lumina considerentelor acesteia.

32 Astfel, UNIQA și Comisia susțin că obiectivul esențial al Directivei 87/344 este de a evita sau de a elimina conflictele de interese între asigurații care dețin o asigurare de protecție juridică și asigurători și, în acest scop, ar oferi statelor membre libertatea de a alege între trei posibilități. Acestea ar putea opta pentru un sistem de specializare obligatorie, menționat în al optulea considerent al Directivei 87/344, pentru adaptarea

contractelor în conformitate cu articolul 3 alineatul (1) din Directiva 87/344 sau pentru aplicarea uneia dintre soluțiile prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din această directivă.

33 Principiul libertății de alegere a unui reprezentant prevăzut la articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 s-ar aplica numai în cazul prevăzut la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din această directivă.

34 În opinia Comisiei, dacă articolul 4 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată s-ar aplica în privința tuturor soluțiilor prevăzute la articolul 3 alineatul (2) din aceasta, primele două ar fi lipsite de relevanță și ar fi reduse la simple dispoziții suplimentare, întrucât soluția prevăzută la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din această directivă ar fi îndeplinită întotdeauna.

35 UNIQA își întemeiază argumentele și pe modul de redactare a celui de al unsprezecelea considerent al Directivei 87/344, care ar recunoaște asiguraților dreptul de a-și alege în mod liber reprezentantul ori de câte ori apare un conflict de interese. În consecință, ar trebui să se concluzioneze că, în absența unui conflict de interese, dreptul asiguraților de a-și alege liber reprezentantul nu există.

36 Pe de altă parte, UNIQA susține că în cursul anului 1987, anul în care a fost adoptată Directiva 87/344, atenția a fost îndreptată numai asupra evenimentelor individuale și asupra protecției celor care suportau prejudiciile corespunzătoare acestora, astfel încât această directivă nu s-ar aplica în privința prejudiciilor colective.

37 În plus, derogarea prevăzută la articolul 5 din Directiva 87/344 ar fi dovada că derogările de la libera alegere a unui reprezentant sunt posibile și legale. În opinia exprimată de UNIQA, articolul menționat nu constituie o excepție absolută, ci un simplu exemplu. Prin urmare, aceasta consideră că neluarea în considerare a prejudiciilor colective

impune să se procedeze, în interesul asiguraților care dețin o asigurare de protecție juridică, la interpretarea prin analogie a articolului 5 din această directivă.

Răspunsul Curții

38 Cu titlu preliminar, trebuie amintită jurisprudența constantă a Curții potrivit căreia, în vederea interpretării unei dispoziții de drept comunitar, trebuie să se țină seama nu numai de termenii utilizați, ci și de contextul în care apare aceasta, precum și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte această dispoziție (a se vedea Hotărârea din 17 noiembrie 1983, Merck, 292/82, Rec., p. 3781, punctul 12, Hotărârea din 21 februarie 1984, St. Nikolaus Brennerei und Likörfabrik, 337/82, Rec., p. 1051, punctul 10, Hotărârea din 14 octombrie 1999, Adidas, C-223/98, Rec., p. I-7081, punctul 23, Hotărârea din 14 iunie 2001, Kvaerner, C-191/99, Rec., p. I-4447, punctul 30, precum și Hotărârea din 7 iunie 2005, VEMW și alții, C-17/03, Rec., p. I-4983, punctul 41).

39 În această privință, trebuie amintit că din preambulul Directivei 87/344 rezultă că aceasta urmărește, pe de o parte, facilitarea exercitării libertății de stabilire a întreprinderilor de asigurări prin eliminarea barierelor care rezultă din reglementările naționale care interzic cumulul între asigurarea de protecție juridică și alte clase de asigurare și, pe de altă parte, protejarea intereselor asiguraților în special prin evitarea cât mai mult posibil a eventualelor conflicte de interese și prin a face posibilă soluționarea litigiilor dintre asigurători și asigurați.

40 În acest scop, directiva menționată a stabilit, pe de o parte, măsuri de natură organizatorică și măsuri contractuale și, pe de altă parte, un anumit număr de garanții specifice în favoarea asiguraților.

41 În ceea ce privește măsurile de natură organizatorică și măsurile contractuale, articolul 3 alineatul (2) din Directiva 87/344 oferă asigurătorilor posibilitatea ca gestionarea cererilor de despăgubire să fie efectuată de personal separat din cadrul

aceleiași întreprinderi sau ca gestionarea cererilor de despăgubire să fie încredințată unei întreprinderi separate din punct de vedere juridic. În plus, articolul 3 alineatul (2) litera (c) din această directivă permite evitarea conflictelor de interese prin acordarea în favoarea asiguratului a libertății de alegere a reprezentantului din momentul în care are dreptul de a adresa cereri de despăgubire asigurătorului.

42 În conformitate cu articolul 3 alineatul (3) din Directiva 87/344, oricare ar fi soluția adoptată, interesul persoanelor cu asigurare de protecție juridică este considerat garantat într-o modalitate echivalentă. Fiecare stat membru are obligația de a garanta că întreprinderile de asigurare stabilite pe teritoriul său adoptă cel puțin una dintre aceste soluții alternative. Acesta poate totuși să impună una dintre aceste soluții sau să le lase întreprinderilor libertatea de a alege dintre mai multe soluții alternative.

43 În plus, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 87/344 prevede că asigurarea de protecție juridică trebuie să facă obiectul unui contract separat de cel întocmit pentru alte clase de asigurare sau al unui capitol separat al unei polițe unice, în care se precizează conținutul asigurării. Statele membre pot obliga asigurătorii să menționeze și valoarea primei corespunzătoare asigurării de protecție juridică.

44 În ceea ce privește garanțiile specifice, această directivă recunoaște, în procedurile prevăzute la articolul 4 litera (a) sau atunci când survine un conflict de interese, în temeiul literei (b) a aceluiași articol, dreptul asiguraților de a-și alege în mod liber un reprezentant.

45 Astfel cum rezultă din articolele 4, 6 și 7 din Directiva 87/344, drepturile recunoscute asiguraților prin articolele menționate urmăresc să protejeze în mod amplu interesele asiguratului, fără a se limita la situațiile în care survine un conflict de interese.

46 De asemenea, trebuie constatat că, din modul de redactare a articolelor 3, 4 și 5 din Directiva 87/344, precum și din contextul aceleiași directive, reiese că dreptul de a alege în mod liber reprezentantul este recunoscut fiecărui asigurat în mod general și autonom, în limitele stabilite de fiecare dintre aceste articole.

47 Astfel, trebuie amintit, în primul rând, că articolul 4 alineatul (1) din Directiva 87/344 recunoaște dreptul asiguratului de a-și alege reprezentantul însă, cu excepția situațiilor în care survine un conflict de interese, limitează acest drept la procedurile judiciare sau administrative. Folosirea adjectivului „orice", precum și timpul verbului „a recunoaște" subliniază aplicabilitatea generală și valoarea obligatorie a acestei norme.

48 În al doilea rând, trebuie subliniat că această dispoziție stabilește nivelul minim al libertății care trebuie să fie acordată asiguratului, indiferent de opțiunea, prevăzută la articolul 3 alineatul (2) din această directivă, căreia i se conformează întreprinderea de asigurare.

49 În această privință, este necesar să se constate că măsurile prevăzute la articolul 3 alineatul (2) literele (a) și (b) din Directiva 87/344 își păstrează domeniul de aplicare chiar și în cazul în care din articolul 4 alineatul (1) litera (a) din această directivă se deduce că persoana cu asigurare de protecție juridică are un drept autonom de a-și alege în mod liber reprezentantul.

50 Într-adevăr, soluția prevăzută la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din Directiva 87/344 conferă asiguraților drepturi mai extinse decât articolul 4 alineatul (1) litera (a) din această directivă. Astfel, această din urmă dispoziție nu prevede dreptul asiguratului de a-și alege în mod liber reprezentantul decât în cazul în care ar fi inițiată o procedură judiciară sau administrativă. În schimb, potrivit soluției prevăzute la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din directiva menționată, asiguratul are dreptul de a încredința apărarea intereselor sale unui reprezentant din momentul în care are dreptul de a adresa cereri de despăgubire asigurătorului său în temeiul unui contract de asigurare, așadar și înainte de orice procedură judiciară sau administrativă.

51 În plus, interpretarea propusă de UNIQA și de Comisie ar avea ca efect neutralizarea domeniului de aplicare al articolului 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344. Astfel, în cazul în care ar fi exercitată opțiunea prevăzută la articolul 3 alineatul (2) litera (c) din această directivă, dreptul de a alege în mod liber reprezentantul ar exista chiar și înainte de orice procedură judiciară sau administrativă. Dacă articolul 4 alineatul (1) litera (a) din directiva menționată nu s-ar aplica decât în ipoteza în care această primă opțiune ar fi efectiv reținută, articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 ar fi lipsit de orice conținut normativ.

52 Pe de altă parte, al unsprezecelea considerent al Directivei 87/344 confirmă că dreptul de a alege în mod liber reprezentantul în cadrul unei proceduri judiciare sau administrative nu are legătură cu apariția unui conflict de interese.

53 În această privință, desigur, expresia „und zwar immer" care figurează în versiunea în limba germană a considerentului menționat al Directivei 87/344 ar putea fi interpretată în sensul că dreptul asiguratului de a-și alege liber reprezentantul este legat de apariția unui conflict de interese. Cu toate acestea, o asemenea exegeză nu poate fi invocată în susținerea unei interpretări stricte a articolului 4 alineatul (1) litera (a) din această directivă.

54 În primul rând, potrivit unei jurisprudențe constante, necesitatea interpretării uniforme a directivelor comunitare exclude posibilitatea ca, în caz de îndoială, textul unei dispoziții să fie privit în mod izolat și impune ca, dimpotrivă, acesta să fie interpretat și aplicat în lumina versiunilor existente în celelalte limbi oficiale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 aprilie 1998, EMU Tabac și alții, C-296/95, Rec., p. I-1605, punctul 36, Hotărârea din 17 iunie 1998, Mecklenburg, C-321/96, Rec., p. I-3809, punctul 29, precum și Hotărârea din 26 mai 2005, Kingscrest Associates și Montecello, C-498/03, Rec., p. I-4427, punctul 26).

55 Or, astfel cum subliniază avocatul general la punctul 71 din concluziile prezentate, din compararea acestor diferite versiuni lingvistice rezultă că dreptul asiguratului de a-și alege în mod liber reprezentantul în cadrul oricărei proceduri judiciare sau administrative este recunoscut în mod independent de apariția unui conflict de interese.

56 În al doilea rând, astfel cum a subliniat Comisia, dacă expresia „und zwar immer” ar fi interpretată în sensul propus de UNIQA, dispozițiile articolului 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 și-ar pierde din substanță, conținutul lor normativ fiind deja reluat la articolul 4 alineatul (1) litera (b) din aceasta.

57 În al treilea rând, astfel cum a subliniat avocatul general la punctul 73 din concluziile prezentate, nici propunerea de directivă făcută inițial de Comisie, nici celelalte acte pregătitoare nu furnizează indicii în sensul că, prin articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344, legiuitorul comunitar ar fi intenționat doar să creeze un instrument suplimentar de eliminare a conflictelor de interese, iar nu un drept autonom de alegere a reprezentantului.

58 Dimpotrivă, geneza acestei directive permite să se concluzioneze că obiectivul inițial de a garanta în cazul tuturor contractelor de asigurare de protecție juridică libertatea de alegere a reprezentantului, care nu este condiționată de apariția unui conflict de interese, a fost menținut, deși a fost limitat la procedurile judiciare și administrative.

59 În al patrulea rând, este necesar să se constate că, desigur, articolul 5 din Directiva 87/344 autorizează statele membre să nu aplice articolul 4 alineatul (1) din această directivă în cazul anumitor cauze care rezultă din utilizarea vehiculelor rutiere. Totuși, această excepție de la dreptul asiguratului de a-și alege în mod liber reprezentantul trebuie să fie interpretată în mod strict și, prin urmare, nu poate servi drept temei pentru o interpretare prin analogie.

60 În plus, este cert că legiuitorul comunitar nu a prevăzut o derogare referitoare la cazul în care un număr mare de asigurați ar fi prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment.

61 UNIQA și Comisia susțin, în această privință, că la data adoptării Directivei 87/344, fenomenul prejudiciilor colective nu era încă cunoscut. Prin urmare, dreptul asiguratului de a-și alege liber reprezentantul în temeiul articolul 4 alineatul (1) litera (a) din această directivă nu poate fi aplicat în cazul unui prejudiciu colectiv.

62 O asemenea argumentare nu poate fi admisă.

63 Astfel, pe de o parte, fenomenul evenimentelor care afectează în același mod un număr important de persoane nu este unul nou. Astfel cum a subliniat domnul Eschig, mai multe cazuri fuseseră înregistrate înainte ca Directiva 87/344 să fi fost adoptată.

64 Pe de altă parte, chiar dacă s-ar presupune că împrejurări noi ar antrena, la nivelul statelor membre, o multiplicare a acțiunilor care vizează protejarea în mod colectiv a intereselor membrilor unui grup de persoane, asemenea împrejurări nu pot limita, în starea actuală a dreptului comunitar, libertatea asiguraților care dețin o asigurare de protecție juridică de a participa sau de a nu participa la o asemenea acțiune și de a-și alege, dacă este cazul, un reprezentant legal.

65 În ultimul rând, este util să se precizeze că Directiva 87/344 nu urmărește o armonizare completă a contractelor de asigurare de protecție juridică în statele membre și că, în starea actuală a dreptului comunitar, acestea din urmă continuă să aibă libertatea de a determina regimul aplicabil în privința contractelor respective.

66 Cu toate acestea, statele membre trebuie să își exercite competențele în acest domeniu cu respectarea dreptului comunitar și, în special, a articolului 4 din Directiva 87/344.

67 Pe de altă parte, trebuie amintit că instanța națională are obligația să interpreteze dispozițiile VersVG, în măsura posibilului, în lumina textului și a finalității Directivei 87/344, ținând seama de interpretarea dată mai sus articolului 4 alineatul (1) din aceasta, pentru a atinge rezultatul urmărit de această directivă și, prin urmare, să se conformeze articolului 249 al treilea paragraf CE (a se vedea în acest sens în special Hotărârea din 5 octombrie 2004, Pfeiffer și alții, C-397/01-C-403/01, Rec., p. I-8835, punctul 113).

68 În consecință, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344 trebuie interpretat în sensul că asigurătorul de protecție juridică nu își poate rezerva dreptul de a alege el însuși, atunci când un număr mare de asigurați sunt prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment, reprezentantul legal al tuturor asiguraților în cauză.

Cu privire la a doua întrebare

69 Având în vedere răspunsul dat la prima întrebare, nu mai este necesar să se răspundă la cea de a doua întrebare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

70 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară:

Articolul 4 alineatul (1) litera (a) din Directiva 87/344/CEE a Consiliului din 22 iunie 1987 de coordonare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind asigurarea de protecție juridică trebuie interpretat în sensul că asigurătorul de protecție juridică nu își poate rezerva dreptul de a alege el însuși, atunci când un număr mare de asigurați sunt prejudiciați ca urmare a aceluiași eveniment, reprezentantul legal al tuturor asiguraților în cauză.

Semnături